

У ГЭТЫМ НУМАРЫ

КРАІНА ІДЗЕ НАСУСТРАЧ ВІБАРАМ У ВЯРХОУНЫ САВЕТ СССР. ♦ КАМПАЗИТАР І ЖЫЦЦЕ. ♦ БЕРАГІЧ РОДНУЮ ПРЫРОДУ. ♦ ГЕРАІЧНАМУ ЧАСУ — ВЯЛІКУЮ ЛІТАРАТУРУ. СПРАВАЗДАЧА З ПЛЕНУМА ПРАУЛЕННЯ СП БССР. ♦ МАЛАДЫЯ АКЦЕРЫ МАГЛЕЎСКАГА ТЭАТРА. ♦ РЭЦЭНЗІЯ НА СПЕКТАКЛЬ «ЖЫВЫ ТРУП».

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 11 (1648) Пўторак, 6 лютага 1962 года. Цана 4 кап.

ЛЕПШЫЯ З ЛЕПШЫХ

Лепшыя з лепшых. Так можна каротка сказаць аб людзях, якіх народ называе саімі палкамі і вышэйшы орган дзяржаўнай улады краіны. Усюды ў неабсяжнай нашай Айчыне ідзе вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР. І калі чытаеш іх прозвішчы, зноў і зноў успамінаеш буржуазныя гора-працоўкі. З мінаю дзяржаўныя працоўныя іны пагібель зраджае Савецкі яшчэ і таму, што рабочы і сяляне, уздышы ў свае рукі ўладу, не змогуць гэтую ўладу ажыццяўляць — не іх маўляў, розуму гэтая тонкая справа.

Эмагі! Науучыліся! Пасмяяліся з працоўна і іх спадзявання! Чытае ж сёння і мы, хто не дакамаўся і ніколі не дакачаеца пагібель улады рабочых і сялян, каго вылучае мы ў свой парламент. Былога шахцёра, а зараз самага папулярнага чалавека ў свеце, найвыдатнейшага дзяржаўнага і грамадскага дзеяча Мікіту Сяргеявіча Хрушчоў і простага кукурузавода Уладзіміра Канстанцінавіча Жудро. Майстра прадзільнай справы Валяціну Івануіну Гаганаву і мастацтва вучонага, прэзідэнта Акадэміі навук СССР Мсціслава Усеваладавіча Келдыша. Герояў-касманаўтаў Юрыя Гагарына і Германа Цітова і калгасніцу-ільнаводца з Гродзенскай вобшчы Еву Раманаву Карачан.

Лепшыя з лепшых называе народ саімі кандыдатамі ў Вярхоўны Савет. І зусім зразумела, што сярод гэтых кандыдатаў мы называем кіраўнікоў партыі і ўрада таварышў Л. І. Бржэнева, Г. І. Воранава, Ф. Р. Казлова, А. М. Касягіна, О. В. Куусінен, А. С. Мікаяна, М. В. Падгорнага, Д. С. Палайскага, М. А. Суслана, М. М. Швейніка, В. В. Грышына, П. Н. Дземічанца, Л. Ф. Ільчова, Б. М. Панамарова, А. М. Шалейкіна. Калектыву Мінскага камвольнага камбіната вылучыў саімі кандыдатам у дэпутаты кандыдатаў — члены Прадзіўна ЦК КПСС, першага сакратара ЦК КПБ К. Т. Мазаўрава.

Прызначэнне вялізарнай ролі савецкай літаратуры і мастацтва ў агульнай барацьбе народа за пабудову камунізму з'яўляецца вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета выдатных пісьменнікаў, мастакоў, артыстаў, музыкантаў. Хто з савецкіх людзей не далучыцца да душкі маскоўскіх літаратараў, якія называюць кандыдатам у дэпутаты сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, цудоўнага майстра слова Канстанціна Александравіча Федзіна.

ДЗЕЦЯМ — НОВУЮ КАЗКУ

Цікавая гутарка аб сучаснай савецкай казцы адбылася на чарговым пасяджэнні секцыі дзіцячай літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў Беларусі. Далгалды, дырэктар Інстытута дзіцячай кваліфікацыі мастаўнікаў і Рэдакцыі, гаварыў пра шлях развіцця беларускай казкі. Ён адзначыў, што сучасная беларуская пісьменніцкая плыня і паспяхова працуе ў гэтым жанры. Сёньня пэўнае дабыццё. Аднак сустракаюцца казкі, якія не маюць выразных аб'ектаў і вобразнага зместу. Таму часам з'яўляюцца драбязны, штучныя. Затым выступіў Васіль Вітка. На яго думку, стварэнне казкі, неабходна захоўваць не народную аснову і ўлічваць уплыў сучаснасці. Вядома, гэта не лёгкая справа. Пісьменнік раскажа пра ўдзяльную пошуку Алены Філімонавай-Юбачэ. Яна брала, здавалася б, просты, звычайны фант і робіць з яго казку. Прамоўцы адзначылі, што, на жаль, у нас няма даследчыкаў у гэтым жанры. Асабліва многа гаварылася аб сувязі казкі з жыццём. У спрэчках тамсама выступілі А. Якімовіч, А. Міронаў, С. Шушквіч, Ул. Шахавец.

Надаўна ў Мінску закончыўся агляд творчасці маладых кампазітараў. Наш фотакорэспандэнт С. Чырвінскі, павярнуўшы на адным з сімфанічных канцэртаў агляду, зняў групу яго ўдзельнікаў — Д. Смольскага, С. Карцэса і Ул. Чарнічэнка.

У НАШЫ ДНІ цяжка сабе ўявіць такога кампазітара, які не быў бы звязаны якім-небудзь чынам з навакольным жыццём, не выучаў бы жыцця савецкага народа, яго справу і імкненні. Калі ж творца музыкі стане цурацца людзей і, адгардадзіўшыся ад іх чатырма сценамі свайго рабочага кабінета, будзе «вылучаць» жыццё толькі на газэтах радзё і тэлеперадачах, — тады наўрад ці яго творы атрымаюцца прадзіўнымі і перакананымі. Магчыма, з прадэсійнага боку яны будуць зроблены бездакорна, на высокім этычным узроўні, але слухач адразу ўдзельнічае ў іх фальш, адсутнасці шчырасці і душэўнай глыбіні ў паказе духоўнага аблічча нашага героя-сучасніка.

На IV з'ездзе кампазітарскай арганізацыі Беларусі ў справядным выказанні праўлення Саюза кампазітараў, напэўна, будзе адзначана, што нашы кампазітары павярнуліся, як кажуць, тварам да народа, сталі актыўна ўдзельнічаць у прапагандзе сваёй творчай срод працоўных дзяцей месцаў рэспублікі. Гэта спраўдзіла так.

Калі 200 творчых сустрэч і аўтарскіх музычных вечараў па ўсёй Беларусі арганізавала летас праўленне саюза. Беларускія кампазітары і музыканты разам з невялікімі групамі выканавуць (часцей за ўсё гэта былі салісты радыё) выязджалі з лекцыямі-канцэртамі або проста з канцэртнымі праграмамі ў абласныя і раённыя цэнтры рэспублікі. Нашы творцы музыкі, сустракаючыся са слухачамі народных універсітэтаў культуры, з аматарамі мастацтва, дзяліліся саімі планами, расказвалі аб тым, як былі напісаны тыя ці іншыя творы, а пасля гэтага народка тут жа выступалі ў ролі акампаніатараў у часе выканання іх песень і рамансаў.

Аднак, гаворачы аб важнасці творчых сустрэч кампазітараў з працоўнымі, нельга не звярнуць увагу на іх некаторыя негатывыя бакі: знешнюю параднасць і афіцыйны тон. Галоўнае ж, калі глыбей і больш сур'ёзна паглядзець, то гэта, на першы погляд, добрае пачынанне кампазітараў мала іх дае ў сэнсе пазнавання народнага жыцця. Дзі і якая ўведзе жыццё ва ўсім яго багаты і шматграннасць за аднадзённымі-двухдзённымі выездамі на новабудуючы або ў сельскі раён? За такі кароткі тэрмін нават знаёмства з мясцовымі жыхарамі не паспее завесці, як ужо час вяртацца назад у Мінск. А чаму б кампазітары не працягнуць сваю камандзіроўку яшчэ на некалькі дзён, каб пакыць сярод тых, каму ён збіраецца прысвяціць свае новыя песні і хоры? Але вось бяда: аказваецца, ён знаходзіцца ў залежнасці ад салістаў радыё, якія запрашаюцца праўленнем Саюза кампазітараў усяго на адзін выязны канцэрт (умовы асноўнай работы не дазваляюць надаць выязджакі ў гасцёрныя паездкі). А здыцца самому без «справы» па раёну, дзе ля вылучэння калгаснай рэаіснасці, — кампазітар лічыць незручным і непрыемным заняткам.

Вядома, ніхто не гаворыць, што кампазітарская арганізацыя павіна адмовіцца ад формы сувязі з простымі аматарамі музыкі ў выглядзе творчых справаздач, тым больш, што гэта ў нейкай ступені дапамагае лепш папулярнаваць беларускія творы. І ў далейшым нашым кампазітарам давядзецца, безумоўна, яшчэ не раз вылучаць перад працоўнымі, надаючы з імі музычныя сустрэчы. Але як бы хацелася, каб гэтыя сустрэчы не былі падобны на звычайныя канцэрты, каб у іх адчуваўся больш цёплы і сэрцавічны, каб кампазітары і гледачы эмагі бліжэй пазнаёміцца адзін з адным і моцна пасябраваць паміж сабой.

Цяпер наконт выканавуць музычных праграм. Навошта членам праўлення Саюза кампазітараў кожны раз ламаць галаву над тым, дзе знайсці свабодных салістаў для выезду на раён? А чаму нельга дабіцца, каб у арганізацыі творчых вечараў кампазітараў удзельнічалі і Беларускія філармонія, якая мае вялікі штат артыстаў розных жанраў? Бо пакуль пэўна на аўтарскіх канцэртах Я. Цікоцкага і Ул. Алоўнікава, Г. Вагнера і Ю. Семянкі, што час ад часу адбуваюцца ў розных раённых цэнтрах Беларусі, бываюць прадстаўлены амаль адны песні і рэдка можна пачуць камерна-інструментальныя творы. Калі ж саюз дамоўіцца з філармоніяй аб сумесным правядзенні музычных вечараў, канцэртныя праграмы іх стануць значна багачэйшымі і разнастайнымі. На раёне можна будзе паказаць не толькі песні, але і некаторыя інструментальныя ансамблі (дарэчы, цяпер створаны ўжо пры філармоніі свой квартэт).

Нарэшце кампазітары чамусьці не выкарыстоўваюць цікавую магчымасць прыняць актыўны ўдзел у праглядзе сваіх буйных музычных твораў, калі Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР накіроўваецца на летнія гастролі па гарадах рэспублікі. Па-першае, кампазітар, выехаўшы разам з калектывам аркестра, атрымае ўдзельнічаць у тым, як радыё слухач успрымае яго сур'ёзную музыку, і, па-другое, сам зможа прасачыць за якасцю яе выканання.

Вяртаючыся да размовы аб кампазітарскіх сустрэчах, хочацца з усёй шчырасцю сказаць, што гэта — яшчэ не спраўдзена сувязь з народам і не лепшы спосаб узбагачэння жыццёвымі фактамі і назіраннямі. У нашы дні кожнаму савецкаму мастаку нельга быць толькі староннім назіральнікам і абыякавым фіксатарам усяго таго, што адбываецца навакол яго. Ён павінен заўсёды знаходзіцца ў гучы народных мас, актыўна дапамагаць партыі ў стварэнні камуністычнай культуры. Прыклады глыбокага пранікнення ў жыццё і жывой непасрэднай сувязі з рабочымі людзьмі паказваюць беларускія кампазітары Ул. Алоўнікаў і Д. Лукас. На грамадскіх асновах яны ўзяліся кіраваць культурна-выхавальнай работай: першы — на Мінскім аўтазаводзе, а другі — на будаўніцтве Полацкага нафтаперапрацоўчага завода.

Памятаецца, у якім непрыгледным стане знаходзілася мастацкая самадзейнасць аўтазаводцаў два гады назад, пакуль над ён не ўздыў шэфства Ул. Алоўнікаў. І якімі шматлікімі сталі аматарскія гурткі цяпер! Паспехі не прыйшлі самі сабой. Няштатнаму намесніку дырэктара па культурнай частцы, які называецца на аўтазаводзе Уладзіміра Уладзіміравіча Алоўнікава, не раз даводзілася спрачацца, даказваць, пераконваць, што ў самадзейнага мастацтва — вялікая будучыня, што

НА ПРАСТОРА

у многіх выпадках яно ўжо сёння не ўстае прафесіянальна. Разарваючы працоўную моладзь, уцягваюць яе ў аматарскія гурткі дапамагалі Ул. Алоўнікава заводскія камсамольскія актывісты.

Цяпер самадзейнасць аўтазаводцаў па сваёму арыгінальнаму рэпертуару і выканаву чаму майстарства лічыцца адной з лепшых у Мінску. Саброўскія заўвагі і кваліфікаваны дапамога, каштоўныя парадкі шэфства пайшлі на карысць рабочым артыстам. А што ж узамен атрымаў кампазітар? Яшчэ большае веданне жыцця і творчае гарніне. Так, меншата творчае гарніне Ул. Алоўнікаў блізка сутыкаецца з дружным калектывам вядомага чым ён жыве, што яго больш за ўсё трывожыць і радуе. Ён прысвае рабочым завода масе натхнёных мелодычных песняў. Гэтыя песні ідуць ад самога сэрца — такія простыя, звонкія, радасныя. І заўважым імя «Марш аўтазаводцаў», і ўзор пранікнёнай лірыкі «Дзесяці ў пяску» і іншыя — усё яны ўзніклі пад глыбокім уражаннем аўтара ад гераічнай працы і новага быту рабочых аўтазаводскага пасёлка.

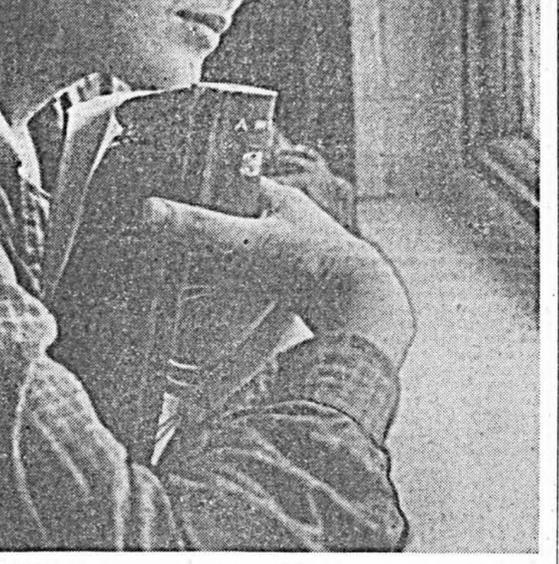
Цікавая дружба завязалася ў Д. Лукаса з маладымі будаўнічымі Полацкага нафтаперапрацоўчага завода. Па цэлых тыднях не пакідае Д. Лукас гіганцкую новабудову: то ён спявае ў пэўным і разам з яго старэйшай піша пісьмо ў Беларускае раб, аб адпачынку і сродкі на набыванне музычных інструментаў, то збірае пры гэтай жа шматлікай пачынаючых пэўна і прасіць іх напісаць тэксты для песень пра сваіх таварышў — перадавікоў Нафтабуда: то выступае з гутаркай аб народным кітаі раб рабочымі якога-небудзь будаўнічага аб'екта аб завода жалезабетонных вырабаў.

Галоўны ж клопат Д. Лукаса — арганізаваць да пуску першай чаргі завода самадзейны музычна-драматычны тэатр са сваім арыгінальным рэпертуарам. Здаўваючы такой мэтай, кампазітар пераканаў кіраўніцтва Нафтабуда паслаць трох таленавітых маладых рабочых на 10-месячныя рэспубліканскія курсы хормайстраў і пастаноўчыкаў танцаў (лепш за ўсё мець свае музычныя кадры) і цяпер стварэння які мага больш уцягваюць у самадзейныя калектывы таленавітых людзей.

Як і Ул. Алоўнікаў, які даўно лічыцца «сваім» чалавекам на аўтазаводзе, Д. Лукас карыстаецца павягай і пашанай у нафтабуду. І калі кампазітар склаў пра іх першыя песні, — вестка гэтай аразу разнеслася па ўсё будоўлі і вельмі ўрадавала працоўную моладзь.

Тое, што робіць абадва беларускія кампазітары — узор спраўданага служэння народу, варты ўсялякай падтрымкі і ўсважэннага пераймання. Вось яны — мажы музычнай культуры, на якіх трэба раўняцца нашым работнікам мастацтва! Бо толькі іспынная цесная сувязь савецкага мастака з мясцовым жыццём можа узбагачыць яго творчую фантазію і падаказаць багаты матэрыял для стварэння ў музыцы паўнакроўных, прадзіўных вобразаў герояў сённяшняга дня. Як жа робіцца крыўдна і сорамна за нашу моладзь — нядаўні выпускнікоў кампазітарскага фа-

культэта Беларускай кансерваторыі, якіх мала цікавіць народнае жыццё і якія на розных падставах рашылі застацца ў сталіцы. Здаецца, адзін толькі І. Лучанок адразу згадзіўся паехаць працаваць у Гомельскае музычнае вучылішча, а яго раўеснікі-музыканты пасля заканчэння кансерваторыі не захацелі мець ніякіх спраў з перыферыяй. А вядома ж, што нашы старэйшыя дзеячы мастацтва М. Чуркін і Я. Цікоцкі ў свой час пачыналі свой творчы шлях, будучы педагогамі музычных школ у Бабруйску і Магілёве. Выкладчы-

Перагорнута апошняя старонка... Фотазвод А. ЖАЛУДОВІЧА.

А. Дзержунскага і ў прыпевае другой песні амаль з аднолькавай назвай — «Вячэрні Мінск» І. Кузняцова.

Паркі ядліны. новыя вуліцы Моладзь зывуць адначасна. Пары за парамі кружыцца, кружыцца, мора людское шуміць.

У А. Дзержунскага ёсць рад удалых песенных вершаў, але значна больш у яго сухіх, рытарычных, накітал: «...нашы мары і любоў, радэсць працы і надзея — усё нам Радзіма ўсё нам Радзіма І. Кузняцова».

Палюкі гэты аўтар піша знадта паспешліва і многа, яго тэксты часам атрымліваюцца штучнымі і вельмі агугнымі, не саргэтымі глыбокімі чалавечымі паучэннямі.

Прыгадою такіх выпадкаў. На адной з музычных серад у Саюзе кампазітараў выконвалася балада пра Полацк Э. Тырманд на словы таго ж А. Дзержунскага. Калі пры абмеркаванні праслуханых твораў тхосцы з прысутнымі ўказалі кампазітару на недахопы тэксту балады, Э. Тырманд адказаў:

— А я не вельмі рабіраюся ў паэзіі. Мне прананавалі такі тэкст, я і напісала на яго музыку.

Што можна яшчэ да гэтага дадаць? Прэмернае захапленне некаторых нашых кампазітараў дэкларатываю агульнай паэзіяй А. Дзержунскага, бадай, нельга нічим іншым растлумачыць, як толькі іх невысокай патрабавальнасцю пры волькі вершаў для новых песень.

Чаму пытанне аб песенных тэкстах мы закарнулі ў дадзены артыкул? Бо калі мы гаворым аб цеснай сувязі творчасці кампазітара з жыццём, то трэба сказаць, што песня — самы «дэмакратычны» і найбольш любімы народам жанр музычнага мастацтва. Каб яна дыйшла да сэрца радавога слухача, патрэбна не толькі ўдалая музыка, але і добрыя пэтычныя словы. Вось Ул. Алоўнікаў і Д. Лукас, звязаныя з нашай рэаіснасцю, са здольнымі масовымі літаратарамі, умеюць знаходзіць простыя, выразныя шчырыя вершы. Гэтыя кампазітары не скардзяцца на недахоп вершаў. Ім пішуць людзі ад станка — пачнік ліцейнага цэха аўтазавода К. Гляхенгаус, майстар Нафтабуда В. Лукаша і вядомыя нашы паэты П. Панчанка, К. Кірэнка і іншыя.

Выходзячы ж, таварыш кампазітары, па прыкладу Ул. Алоўнікава і Д. Лукаса на шырокі прастор жыцця, на прырды кай барацьбы за камуністычны ідэалы, іспынная шукайце новыя формы сувязі з народам!

Г. ЗАГАРОДНІ.

НАРАДА РАБОТНИКАУ БИБЛИЯТЭК

У Мінску ў памяшканні Дзяржаўнай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна адбылася нарада работнікаў перадавых бібліятэкарэспублікі. Удзельнікі нарады расказалі аб прапагандзе ў културна-адукацыйных установах рашэнняў гістарычнага XXII з'езда партыі. Б. Юрск (Дзялаўскі раён), О. Голад (Намянецкі раён), Н. Марышка (Мядзельскі раён) і іншыя падзяліліся з прысутнымі вопытам сваёй работы. Прамоўцы гаварылі аб новых формах работы сельскіх устаноў культуры.

ВЕЧАРАМИ У КЛУБЕ

У гэтыя дні цэнтрам масава-палітычнай работы калгаса «Кастрычнік» Жыткавіцкага раёна з'яўляецца агітпункт, размяшчаны ў памяшканні Дзялаўскага сельскага клуба. Тут вечарамі з'яўляюцца інтэлектуальныя творы беларускіх кампазітараў. На выступы прадстаўлены творы Я. Цікоцкага, Р. Пумста М. Алоўна, І. Кузняцова і таясама музыкантаў «Дзяржаўнага Беларускага народна-аркестра» І. Жывонія, «Беларускай савецкай опера» В. Сізно, «Беларускі дзяржаўны ансамбль песні і танца» Л. Мухарынскай і інш.

ДА З'ЕЗДА КАМПАЗИТАРАУ

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна адбыўся выступ кампазітараў. На выступы прадстаўлены творы Я. Цікоцкага, Р. Пумста М. Алоўна, І. Кузняцова і таясама музыкантаў «Дзяржаўнага Беларускага народна-аркестра» І. Жывонія, «Беларускай савецкай опера» В. Сізно, «Беларускі дзяржаўны ансамбль песні і танца» Л. Мухарынскай і інш.

ЖЫЦЦЯ

трэба ў выкладчыцкіх кадрах надзвычай вяліка. І няхай моладзь не баіцца, што маўляў, цяжка будзе сумішчаць педагагічную работу з асабістай творчасцю. Прыклады мінугла гавораць аб адарвантні.

Непекочы яшчэ якасць нашых песенных тэкстаў. Рыгор Раманавіч Шырма, зацікаўлены ў папулярызацыі рэпертуару Акадэмічнай капэлы новымі творами, правёў цікавыя эксперыменты. Ён выбраў з пэтычных зборнікаў і літаратурных часопісаў каля ста прыгожых і мілагучных вершаў і разаслаў іх кампазітарам нашай рэспублікі, РСФСР і Украіны з адной просьбай: напішыце новыя вакальныя творы. Маскоўскія кампазітары Я. Саладуха, А. Ленскі, А. Фляркоўскі хутка адгукнуліся на гэтую просьбу Р. Шырмы і прыслалі некалькі новых хораў без суправаджэння. З беларускіх жа аўтараў толькі Я. Цікоцкі і Ю. Семянкі выкалалі шырмаўскі жака, іншыя пакуль што адмовіваюцца.

Што за прычыны? Можна некаторых нашых кампазітараў не здавальняюць вершы беларускіх паэтаў, прэпанаваныя Шырмам? Але чаму тады іх здавальняюць вершаваныя тэксты А. Дзержунскага, хіба яны такія ўжо бездакорныя і дасканалыя? Не. Самі кампазітары прызнаюцца, што гэты аўтар дапускае розныя недарэчнасці ў сваіх тэкстах, але яны ў яго быццам бы «музычныя» і адрозныя аднаго на музыку. Прываду адзін прыклад:

Цудоўны Мінск расквечаны
Атлімі ў сніве,
Людское мора вечарам
Па вуліцах плыве.
Плыне і калыханца
Па снігах і слядах.
А моладзь усміхаецца (!)
І радзіць — у вачах.
(«Мінскі вяснянік» — музыка
Р. Пубілюскага,
словы А. Дзержунскага).

Якая ж у гэтым вершы «музычнасць», калі ён складаецца з сур'ёзнага набору агульных фраз, пазабавленых не толькі пэтычнай вобразнасцю і прыгажосцю, але і сэнсу. Дарэчы, «людское мора» сустракаецца ў

Чаму не караюць старэйшыя нагласаў, якія дазваляюць безгласнадарчы, драпежніцкія адносіны да лесу, патураюць імя? У нашым Астрэвечкі раёне толькі летас калгасы самаўраўна высеклі 6 720 кубаметраў лесу. Шасць тысяч! Колькі гэта забудзеныя векавыя дрэў, колькі гектараў аголенай, асірацелай зямлі!

Шмат разоў даводзілася мне быць ва ўрочышчы Дубнікі (толькі назва захавала з даўніх часоў успамін аб тутэйшых дубах-асілах: цяпер на іх месцы — сасновы бор). А зайдзіце ў Дубнікі цяпер. Ні дубоў, ні соснаў. Знявечаныя адзінока дрэвы, метравыя пні, груды ламачча. Як былі тут летас парубічыкі, дык ніхто на дзялянку і не зазірнуў... І такіх знявечаных участкаў у калгаса на тэрыторыі якога знаходзіцца ўрочышча, амаль сотня гектараў. Што для старэйшых калгас тав. Цадаліна заклік — берэгчы ласы!

Вызначаюцца бессардэчнымі адносінамі да зялёнага сямбра і старыня калгаса «Першае мая» Васіль Шнітко. З лёгкасцю надзвычайнай падлісае ён налева і направа цэльні: «прадаць», «выдаць», «высеч». Шнітко выпраўляе машыны з лесам нават у Літву. За адзін толькі год расстражырыў «налева» больш за тысячу кубаметраў драўніны.

Гуляе сякера ля Віліі

Даводзілася мне не раз чуць нараканні паромішчыкаў: — Абыяла наша Вілія. От паглядзіш — скрозь вытыраюцца з вады выспычкі, пясочныя занышчы рэчышча. — І мяняецца клімат... Не, клімат сам па сабе не мяняецца. Гэта внаваты мы. Радзёе зялёнае шчыц у пойму, і высыхае, выпараецца вільгаць, жаўтае наступае на рэчышча. Бо і сёння не выкаранены самаўпраўныя высечкі лесу ў прырэднім палесе. У 1960 годзе дапусціў такое старшыня калгаса «Рассвет». Сёнь-

та прыбярэжны бор прыйшоўся да спадбы сельгасарцелі імя Карла Маркса. І гуляе сякера ля Віліі, знішчае выратаваную засень. Парушаецца водны рэжым, не хапае рагону чароўнай Віліі. Той Віліі, прыгажосць якой народ услаўляе ў песнях. Той Віліі, казачную пенкаску якой апісалі Адам Міцкевіч, Янка Купала, Саламея Нерус.

Навучым жа людзей шанаваш агульначалавечы, неабдымнае і неацэннае багацце маці-прыроды!

І. ГРАБЕЎСКІ.

ДАРОГУ ПЧАЛЯРАМ

Я жыву ў Целяхане. І аб некаторых незразумелых і аб мяне дзеяннях кіраўнікоў Целяханскага пасляковага Савета хачу напісаць. Так, перад раённым Домам культуры ёсць невялікі парк. Адным краем сваім ён спускаецца да канала, што працякае ў пасёлку, і быў тут найбольш прыгожым. Там, дзе падыходзіць да вадзі.

Але не так даўно, па рашэнню пасляковага Савета, тут знялі парк, убудавалі агародку і ўздоўж канала зрабілі вуліцу, сескшы дрэвы, што стаялі над вадой. А рабціц тут вуліцы не было ніякай патрэбы.

Ля стадыёна ў пасёлку амфітэатрам ляжыць зямляны наспы. Ён вельмі ўпрыгожвае мясцовасць.

Г. ЛАНЕЎСКІ, і стайнік.

ГЕРАІЧЧАМУ ЧАСУ — ВЯЛІКІЮ ЛІТАРАТУРУ

У НОВЫХ УМОВАХ

Два дні (30—31 студзеня) працягнуў пленум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Надзвычайнае пытанне было вынесена на абмеркаванне яго — аб задачах пісьменніцкай арганізацыі ў сувязі з рашэннямі XXII з'езда КПСС. Старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў, дэлегат XXII з'езда КПСС Пятруся Броўка ў сваім дакладзе падрабязна расказаў пра тэму задачы, што ставіцца перад нашай беларускай літаратурай па выхаванню чалавечых камуністычнага грамадства, па дапамогу нашай роднай камуністычнай партыі ў ажыццяўленні гістарычных рашэнняў XXII з'езда КПСС.

Партыя запісала ў сваёй Праграме: пяцёрнае пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме, будзе карыстацца тымі матэрыяльнымі і духоўнымі здобуткамі, якія прынясе з сабою камунізм — самае даканалае чалавечэе грамадства.

«Складана і вельмі адказна даць стаць сёння перад кожным будаўніком камунізму, у тым ліку і перад кожным працаўніком літаратуры і мастацтва», — гаворыць дакладчык. — Але пачаць XXII з'езда КПСС як ніколі вялікія нашы магчымасці, бязмежныя перспектывы, якія ніколі мы маем поўную мажлівасць усю сваю розумнасць і сорцам на ўсім сваім скажэнні слова аб нашым непаўторным часе, аб непаўторных яго героях, якія сваімі розумам, свабоднымі рукамі ствараюць сапраўдны чуд на зямлі».

Час, калі ідзе ліквідацыя рэшткаў культуры асобы, калі XXII з'езд развінуў прастору для сапраўднай інтэлектуальнай творчасці ва ўсіх галінах нашага жыцця, тым і характэрны, што ўзну творчыя сілы, даў магчымасць разгарнуць крылы ўсіх працаўніком грамадства. Мы з'яўляемся не толькі сведкамі, але і ўдзельнікамі таго грандыёзнага творчага працэсу, які адбываецца ў нашай краіне. Літаратура як адна з важнейшых галін ідэалогіі не можа, нем мае права адставаць ад імклівага развіцця нашага грамадства, скіраванага ў камунізм. Пра гэта вельмі шчыра і падрабязна гаварыла на пленуме. Кожны з прамоўцаў падкрэсліваў, што цяпер для твор-

часці стваралася выключна спрыяльна атмасфера.

— XX і XXII з'езды нашай партыі, — гаворыць Аляксей Русецкі, — нанеслі знішчальны ўдар па культу асобы, які стрымілі творчую і навуковую думку, затарможвалі духоўнае развіццё нашага грамадства. Творчае вырашэнне нашай партыі паводле жыцця з'яўляецца найважнейшым прыкладам таго, які трэба асэнсоўваць факты і з'яві жыцця ў святле нашай перспектывы, нашай будучыні. Многія з нас дажываюць да камунізму, і таму сёння ўсе нашы ўчыні, наша жыццё мы павінны вымераць па нормах камуністычнай маралі, якая патрабуе грамадскай прыпыночцы, часнасці ва ўсім і ўсюды, па творчых адносінах да працы. І мы, пісьменнікі, павінны паказаць у сваіх творах гэта новае, камуністычнае стаўленне да працы, да выканання норм нашага сацыялістычнага грамадства.

Цяпер кожны пісьменнік, — зазначае А. Карпюк, — мае магчымасць пісаць праўдзіва, шчыра, не боючыся, што яго абвінавацяць ва ўсім смертных грахах, як гэта было лічыць не так даўно. Зусім іншая абстаноўка стваралася ў краіне, у самой партыі.

Павел Кавалеў гаворыць аб тым, што XXII з'езд партыі расчырыў дарогу для творчасці сацыялістычнай і гуманістычнай. Таварыш М. С. Крушчэў у сваёй прамоўце неадразава падкрэсліваў неабходнасць сродкаў сатыры і гумару ўспрымаць такую барацьбу супраць такіх перажыткаў капіталізму, як гультыяства, дармадства, п'янства і хулганства. За апошнія гады створаны найлепшыя ўмовы для разгорвання крытыкі і самакрытыкі, для развіцця жанра сатыры і гумару. Даволі скажаць, што часопіс сатыры і гумару «Вожык» дасягнуў вялікага для нашых часопісаў тыражу — 50 тысяч экзэмпляраў. Пра часопіс выдаецца бібліятэка «Вожык» з шасці кніжак на год. Гэта стварае ўмовы для больш плённай работы пісьменнікаў у гэтым баявым, наступальным жанры. Тав. Кавалеў заклікае пісьменнікаў больш актыўна працаваць у жанры сатыры і гумару і тым самым дапамагчы партыі ў выкараненні са свядомасці людзей

дэнава, але ўсё-такі ілюстрацыя таго, які трэба жыць, якімі павінны быць савецкія людзі. Няма ў ім менавіта таго, што магло б надаць сілу самой пропаведзі, надаць сучаснае гучанне раману: няма адчування таго, што чалавек піша пра людзей штоворчасці не таму, што не можа пра іх не пісаць.

Алякс. Бацька палемізуе з дакладчыкам у вызначэнні самога разумення сучаснасці. Некаторы крытыкі ды і пісьменнікі разумеюць сучаснасць, як каландарнасць, і гатовы нават падаць учарашняга дня аднасці да мінулага. Мне здаецца, — гаворыць прамоўца, — сучаснасць творы трэба вызначыць тым, наколькі жыццёвы матэрыял дае магчымасць выказаць сучасныя думкі. Ідэя, якая ў грамадстве выспелі крыху раней, у якіх, відаць, была сваё перадгісторыя, якая таксама важна для пісьменніка, калі ён хоча напісаць твор аб'ёмны па думках, па мастацтвам уласна і сапраўды свайго часу, а не ілюстрацыя, бо ілюстрацыя ў літаратуры такая ж шкодная, як і неканкрэтнасць у прапагандае.

Калі «галюны» аб'екта мастацтва з'яўляецца чалавек, дык крытэрыём вартасці твора павінны быць створаны пісьменнікам характар. Без характэрнага чалавечэга твора. Гэта адносна не толькі да вялікіх жанраў — рамана, апавесці, але і да апалявання і нарыса. Алякс. Бацька падрабязна спыняецца на жанры мастацкага нарыса, які чамусьці лічыцца пакуль што ў нас другараднай літаратурай. Нарыс, — гаворыць прамоўца, — гэта не адходы матэрыялу ад буйнага твора, а жыццё і паўнацэнны твор, найбольш прыдатны і аператыўна форма адлюстравання сучаснасці з'яў і падзей жыцця. Толькі трэба, каб сам пісьменнік, наша крытыка, рэдакцыя больш уважліва і патрабавальна ставіліся да нарыса, тады ён зойме належнае месца ў літаратуры.

Чапта можна пачуць шырока вядомае выказанне: сучаснасць — душа літаратуры, мяркуючы, што ўся сённяшняя літаратура павінна грунтавацца толькі на сучасным жыццёвым матэрыяле.

Аспрачваючы гэтую думку, Ул. Юрэвіч спасылаецца на раман Івана Мележа «Людзі на балоце». Нягледзячы на тое, што гэты твор пра даццатых гады, мы яго сёння чытаем з захапленнем, бо ён хваляе сваёй жыццёвай праўдай, глыбокімі абагульненнямі і паказе таго, як у першы паслярэвалюцыйныя гады палеская вяска становілася пад сцягі савецкага жыцця. Або раман Алякс. Адамовіча «Вайна пад стрэхам». Ён самы сучасны па сваіх поглядах на вайну, на ўдзел у ёй народа.

Амаль у кожным выступленні на пленуме адчуваўся глы-

боная заклапочанасць тым, каб наша літаратура надала развіццё яе літаратура вялікай праўды жыцця. А для гэта-

Мне вельмі спадабалася месца з даклада Пятруся Броўкі, дзе ён гаварыў, што мы павінны працаваць па-новому, — сказаў Ніл Плевчэ. — Лічу, што працаваць па-новому — гэта значыць па-новому пісаць, па-новому думаць, адчуваць.

У асноўным дакладзе галоўнай тэматычнай прадапскай з'яўляецца добрая думка, што арыентацыя на так званы сярэдні ўзровень не вельмі плённая, — адзначаў Алякс. Адамовіч.

Як жа разумець гэты тэзіс — пісаць па-новому? А. Адамовіч прывёў словы Маякоўскага: Я себа под Лениным чищу, Чтобы плыть в революцию дальше.

Так, нельга быць сёння пісьменнікам, калі не чысціць сябе пад той лінёнскай праўдай, якой вымераецца і праўдзівае ўсё прыжыццё, перажыццё, сённяшняе і заўтрашняе, — працягвае А. Адамовіч. — Калі чалавек, калі пісьменнік хоць напалову застаецца ў дні ўчарашняга, калі не ўсім думкамі сваімі ён прыняў тую вялікую аменю, што адбываецца ў нашай рэчаіснасці, у творах яго зменіцца толькі літаратурныя прыкметы і напісанне. І пра якія адзіныя сучасныя падзеі ён пісаў бы, твор не прагучыць па сапраўднаму сучасна.

Пісаць па-сучаснаму — гэта значыць, перш за ўсё, пісаць з пачуццём сабытнай аднасці з тым, што адбываецца пры нас і што мы пачынаем заўважэнні людзям. Нельга вымераць сваю пісьменніцкую задачу канюнктурай. Аднасць на кожным з нас — перад стагоддзямі. Гучыць гэта можа і занадта ўзнісла, але нельга быць сучасным у мастацтве без такой звышзадачы.

— У апошні час усё часцей і часцей выдзецца гаворка пра вобраз нашага сучасніка, пра рысы яго гераічнасці, — гаворыць А. Бацька. — Галоўным чынам яна выдзецца ў плане закляцця, гераічнага патрабавання, кіраўніцтва і ініцыятыўнага мастацтва. А што мы звычайна ўкладаем у паняцце «гераічнасць»? І як мы яго разумеем? Некаторыя разумеюць яго так, як разумелі пачаўшыцы фільма «Незабытыя 1919-ы». Разумеюць, бож справы, у Германа Штова няма знешня нічога гераічнага. І па складу душы, па фізічнай і маральнай загартаванасці, па інтэлекту — гэта гераізм нашага часу. Восць такі гераізм — не паказаны, а гераізм інтэлекту, роду жыцця, характару і павінны мы шукаць у нашых сучасніках.

Падрабязна спыняецца А. Бацька на паказе ў літаратуры нашага побыту.

— Не ведаю, з чыёй лёгкай рукі, але ў апошні час не ведаю, пачуць звычайную рэпліку: «бытавізм!» Мне здаецца, падобнае з'яўляе да побыту крыху выхаласца нашу тую, паставіла я ў асобных выпадках на рытарычныя хадзілі. З гісторыі нашай літаратуры мы ведаем, якая імянаў пісьменнікам, якіх называлі бытавісцка-салінамі. Але яны не страцілі свайго значэння і сёння, бо іх творы могуць многае дадаць

пра гэта, каб кожны пісьменнік адчуваў сваю найважнейшую адказнасць перад народам, перад партыяй, перад сваім сумленнем, бо ён стварае ідэалагічную зброю, якая павінна быць дзейнай у барацьбе за ажыццяўленне вялікіх ідэй камунізму.

Пра сучаснасць — па сучаснаму

Праграма пабудовы камунізму мае на мэце стварыць у краіне найлепшыя ўмовы жыцця і дабрабыту людзей. Які гэта дабрабыт? Мы павінны паказаць яго, бо з ім звязана і свядомасць чалавеча, і выпрацоўка пэўных рысаў характару. Ва ўсім разе, я за тое, каб наша літаратура папоўнілася сацыяльна-бытавымі і псіхалагічна-бытавымі раманами, апавесцямі, п'есамі.

Гэты разважаны А. Бацька аспрачваю ў сваім выступленні В. Кажэўнікаў.

Не да бытавісцкасці мы павінны заклікаць, а да вялікага эпасу аб вялікіх подзвігах нашага народа, — сказаў В. Кажэўнікаў. — Перад намі ставіцца задача даць твор дасканалы і вялікі. Не кожны можа гэта зрабіць. Было б выдатна, калі б наша літаратура штогод давала тры вялікія творы, якія рухалі б ўперад культуру чалавечства. Але гэта працэс калектыўнай свядомасці, калектыўнай літаратурнай творчасці, бо іншы раз нават твор, у якім няма буйных мастацкіх хібаў, недаровак, мае тое, на што можа абапярціцца наступны мастак.

Любая аднабаковасць у творы, што адлюстравана ў нашым рэчаіснасці, — працягвае В. Кажэўнікаў, — будзе толькі скажэння гістарычнай праўды, змяняюць подзвігі нашага народа. Вялікі подзвіг партыі і народа, у аднабаковасці з гістарычнай праўдай, трэба паказаць у цэласці адзінай працэсу, адлюстравана ўсе бакі жыцця нашага грамадства.

Якія ж выяўленчыя сродкі, якія формы і жанры найбольш адпавядаюць задачы стварэння мастацкага летапісу эпохі, у якую мы жывём?

— Нека тэ сталася, — сказаў Уладзімір Юрэвіч, — што ўзнікла мода пісаць толькі дылогі, трылогі, тэатралогі і нават шматтомныя цыклы раманаў. Нібыта зместнасць нашага часу можна вымераць толькі лістажам. А мне здаецца, што такая пагона за шматтомнасцю, бяскожна доўгімі раманами сведчыць аб мастацкай бездапаможнасці некаторых аўтараў, аб іх разгубленасці перад сапраўды багатым матэрыялам небыццёва і клучага жыцця ў наш час. Наўменне справіцца з гэтым матэрыялам, пагарда да законаў жанра і прычудзі аўтараў на самую лёгкую сцежку — пісаць пухлякіх тэмін. А глянеш, дык адлюстраваных там думак і пацудзі хвіла б хіба толькі на апавесць у чатыры-пяць аркушаў, а то і на звычайнае апаляванне.

Здаён беларуская літаратура славилася высокімі ўзорамі апалявання, кароткай апавесці — у прозе, лірычнага верша — у паэзіі. А што значага ў жанры апалявання па ўзяттай наўменнай праблеме, па грамадзянскай усхваляванасці можна назваць з апаляванняга летася?

Праблема наватарства ў паэзіі прывяццё сваё выступленне Аляксей Русецкі:

— Прыглядаючыся да працы

наватарства ў савецкай паэзіі, нельга не звярнуць увагі на той факт, што ў шмат якіх паэстаў усё намаганні накіраваны на ломку традыцыйных форм верша, хоць гэта не вылікаецца ўнутра паэтычна, зместам твора. Захоўваць паламаць радні — і домціць. Паджакава з рыфмамі — адцідае іх.

Прачытаўшы радні з верша нашага сучасніка і радні Тургенева з вершаў прозе «Камунізм», А. Русецкі адзначае, што ніякай фармальнай розніцы паміж гэтымі раднямі няма. Адно што — сучасны паэт напісаў свае радні лесвіцай, а Тургенеў пісаў іх звычайна. Значыць, тае «наватарства» было вядома восемдзесят год назад!

Імяна вершы ў прозе пішуць некаторыя паэты ў нас і вельмі многія паэты ў нас і вельмі многі

Імяна вершы ў прозе пішуць некаторыя паэты ў нас і вельмі многія паэты ў нас і вельмі многі

Імяна вершы ў прозе пішуць некаторыя паэты ў нас і вельмі многія паэты ў нас і вельмі многі

Імяна вершы ў прозе пішуць некаторыя паэты ў нас і вельмі многія паэты ў нас і вельмі многі

Імяна вершы ў прозе пішуць некаторыя паэты ў нас і вельмі многія паэты ў нас і вельмі многі

Імяна вершы ў прозе пішуць некаторыя паэты ў нас і вельмі многія паэты ў нас і вельмі многі

Імяна вершы ў прозе пішуць некаторыя паэты ў нас і вельмі многія паэты ў нас і вельмі многі

АБ'ЕКТЫЎНАСЦЬ, НАВУКОВАЯ ГЛЫБІНЯ, ПАТРАБАВАЛЬНАСЦЬ

Востра былі пастаўлены ў спрэчку на пленуме пытанні развіцця крытыкі і літаратуразнаўства.

— Развіццё мастацкай літаратуры, — сказаў В. Барысенка, — можа быць паспяховым толькі ў выпадку, калі паспяхова развіваецца крытыка. Крытыка, бадай што, больш за ўсё падарпае ад культуры асобы. Ва ўмовах, калі першае і апошняе слова ў пытанні тэорыі меў права гаварыць толькі адзін чалавек, буйна расквітнелі ў нашай літаратурнай навуцы і дагматызм, і цытатаўнасць, і апліўшына. Тэорыя адарвалася ад практыкі.

— Дагматызм крытыкі перыяду культуры асобы, — зазначаў А. Бацька, — выхавалі сярод чытачоў і гледачоў сваіх «артдокасаў» і часткова прыгладзілі адчуванне прыгожага. Нарадзілася навуковая праця, якая складалася галоўным чынам з цытатаў, аўтары іх бралі на сабе ў лепшым выпадку задачу каментарыяў. Рэгламентацыя думак і спосабы выказвання ў некаторых таварышчэ даходзіла да таго, што нават і мову мастацкіх твораў яны правяралі па слоўніку, і калі трапілася слова, якога не было там, яго выпраўлялі. Усё гэта пакінула адбітак на мове нашай літаратуры.

— Пра шкоднасць атмасферы культуры асобы для развіцця крытыкі і літаратуразнаўства гаварыў Кандрат Крапіва. Ён падкрэсліў, аднак, што, крытыкуючы культ асобы, нельга ганіць агулам усё тое, што было зроблена раней. Змагаючыся за выкараненне рэшткаў культуры асобы, той-сёй часам выступае ў канцэпцыі, якія не зусім супадаюць з марксісцка-ленінскай адзінай грамадскай працэсу, у тым ліку і літаратузнаўства. Тут

эсць небяспека трапіць з адной вульгарызмаў у другую.

— Падрабязна пра ўсё, — падкрэсліў Кандрат Крапіва, — каб літаратуразнаўца рабіў свае вывады на падставе аналізу літаратурных фактаў, якія б разглядаліся ў цеснай сувязі з пэўнымі гістарычнымі ўмовамі.

Ілюструючы свае пазаканні, прамоўца закранае некаторыя канкрэтныя моманты вывучэння літаратурнага працэсу 20—30-х гадоў. На суацэўленні таго, што псалася раней і пішачца цяпер пра творчасць М. Зароўна, ён паказвае шкоднасць адвольнай трактоўкі творчасці пісьменніка. М. Зароўні ішоў у літаратуру цяміжым шляхам, рабіў памылкі, перадаваў іх і перыходзіў да правільнага разумення рэчаіснасці. Пры аналізе ж яго творчасці дапускаецца замоўчванне пэўных твораў і фактаў.

Кандрат Крапіва крытыкуе погляды, згодна з якімі ў літаратуры 20-х гадоў не было класавых барацьбы. Аб класавай барацьбе ў некаторых літаратуразнаўцаў праца гаворыцца ў абстрактнай форме. А між тым у даццатых гадах літаратуры прышлі вельмі многія маладыя пісьменнікі з неўсхваляваным светлаглядам, некаторыя не чыталі нават марксісцкай літаратуры. І зусім натуральна, што ў такіх маладых аўтараў маглі быць і пэўныя памылкі. Месяць пэўны ўплыў і нацыяналістычныя канцэпцыі. Мы гэта добра памятаем, — падкрэсліў Кандрат Крапіва. — Некаторыя з гэтых канцэпцый знайшлі сваё адлюстраванне і ў мастацкай творчасці, некаторыя — у крытычных артыкулах. Я памятаю гэты перыяд. Як жа мы можам спрашчаць гэты працэс і маляваць яго ідэальнымі фарбамі? Як наогул можна, каб літаратура, якая стваралася ва ўмо

Федзя Пратасаў і іншыя

У драме Льва Талстога «Жывы труп» ёсць такія словы: «Ліза, Лізавета Андрэўна, Віктор, Я не внаваты. Я хацеў зрабіць лепш. А калі внаваты... Прабачце, прабачце...» Гэта словы Федзі Пратасава і здавалася б, самыя звычайныя словы, якімі не так ужо і многа скажаш.

Аднак трэба бачыць, колькі ўкладзе ў іх паучуцы арыст Барыс Платонаў, які стварае на сцэне Тэатра Імя Янкі Купалы вобраз Федзі Пратасава. Успомнім падае. Пратасава выклікаў следчы. Ліза і яе другая муж Віктара Карніна абвінавчваюць у незаконным шлюбе, бо вымушчалі, што жылы першы муж — Федар Пратасаў.

І востры, убачыўшы Лізу і Віктара, усім фармам душы падаўся да іх: «Ліза! Ну, вядома ж... Ліза... Так Федзя Пратасаў увесь час называў сваю былую жонку. І тут жа, на першых кроках, ён слай волю прымусяць сабе спыніцца. Мабыць, зусім нездароўко рукою краўшы сваёй шчы. Рука на нейкае імгненне затрымаўся, затым яна паволі апусцілася на зямлю, даўно не голены твар, на зашматчаны і падраны пінжак. І можа менавіта цяпер так востра адчуў Федзя, якая шырокая мякка пралега паміж ім і яго былой жонкай. Ён можа назваць яе цяпер толькі Лізаветай Андрэўнай.

Зрэшты спектакль пачынае і Федзя Пратасаў. Пачынаюць іншыя. Анна Паўлаўна, маці Лізы, яе дачка Саша, пасля і сама Ліза. Пра-рознаму лью ставацца да Пратасава, але ўсё гавораць аб ім. І амаль спакойна. Тут прывыклі перш за ўсё думаць аб тым ці іншым з'яўляецца, аб прыстойнасці правіла паводзінаў. Ніхто з гэтых людзей не робіць ніякіх злічэнняў, здавалася б, жывучы яны правільна, па законе. Але прыглядзецца лепш, больш уважліва. І вель, вядома, убачыце штосьці вельмі непрыемнае. Які раўнадушны твар у Анны Паўлаўны (артыстка І. Ждановіч), калі прыходзіць трыгожнік весткі аб Пратасава... І нават Ліза (артыстка Т. Аляксеева), якая, здавалася б, вельмі клопатліва пра свайго былога мужа і не раз гаворыла, што і крэп кажа Федзя, — нават і яна ў сцэне са следчым, горда ўзняўшы галаву, праходзіць з Карніным міма пралега. Гэта, толькі Федзя, добры, чалавечны, можа нават крыкнуць на ўсю сваю веру, каб перамагчы чыньчы, што ёсць добрыя, чужыя людзі. Дзесяці і рэжысёр спектакля І. Папоў і акцёры даваўраўца гэтым словам гераю амаль поўнацца. Асабліва вынаўца ролі Віктара Карніна А. Казачок. Часам занадта мяккі ён і лагодны.

Федзя Пратасаў звычайна гаворыць пра людзей толькі добрае таму, што ў самага яго вельмі многа дабрата, душы.

Дзеці Федзі Пратасава

Беларускі дзяржаўны аркестр народных інструментаў выехаў на гастролі ў братаў Украіну. За час гастролі беларускія артысты выступілі з канцэртамі ў Палтаўскай, Луганскай, Кіеўскай, Жытомірскай і іншых абласцях. У праграме — беларускія і рускія сучасныя і народныя песні, творы савецкіх кампазітараў. У канцэртах прымаюць удзел салісты А. Балачка (беларускія народныя інструменты) і заслужаны артыст РСФСР, саліст Вялікага тэатра СССР І. Снабцоў.

Беларуская дзяржаўная армія Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія арганізуе шырокае канцэртнае прывесненне выбарамі ў Віцебскі Савет ССР. Дзямі на гастролі ў абласныя цэнтры выехаў братаў артыстаў Яна выстуліць з канцэртамі ў Гомельскай і Мінскай абласцях.

Нядаўна ў калгасе «Ленінскі шпіль» Радунскага раёна адбылася новая бібліятэка. Тут у вёсцы выбары палітычна, мастацкая і сельскагаспадарчая літаратура.

Добрая слава ідзе пра драматычны калектыў клуба будаўніцтва Упраўлення № 15 горада Слуцка. Нядаўна самадзейныя артысты падыталі камедыю Я. Купалы «Прымані».

Ясна без слоў.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«Жывы труп» Л. Талстога ў тэатры Імя Я. Купалы

душу Федзі. Ды і месца яго самаго ў гэтай сцэне рэжысёрам вызначана не дакладна, так што ў першыя хвіліны нават мушшт задаваць сабе пытанне: — А дзе ж Федзя Пратасаў?

Б. Платонаў «разыгрываецца» ў спектаклі паволі. Яго ўсхваляванасць, душэўны паўрў нарастаюць ад сцэны да сцэны. Вось праслухаў Пратасаў песні, вост сустрэўся ён з адным чалавекам, з другім. І толькі ў яго зборцаца на душы, на сэрцы...

Расказаць бы ўсё гэта каму-небудзь. Хоць бы адна чалавек ды ведаў, што прымусяла яго, Федзя, назавуць пачынаць велькіхасекае грамадства, чаму ён так нізка «апусціўся». А, можа б, зразумел б яго, і тады, паўна ж, лачэй было б на душы.

Здаецца, герой увесь час пакутліва шукае такога чалавеча. Каму б гэта хоць на некалькі хвілін адкрыць сваю душу, каму расказаць аб самым балючым, Віктару? Не, не зразумее, занадта ён далёкі ад усяго гэтага. Самай разумнай, чужай дзяўчыне? Не, вядома, і яна не здолее да канца зразумець яго душу... І нават Маша, якую Федзя Пратасаў любіць за яе высакароднасць і паэтычнасць (дарчы, артыстка Г. Арлова не заўсёды знаходзіць гэтыя рысы, часам падняваючы іх, думачка мне, зусім не ўласціва для гэтага вобраза зняўняй «цыганскай» характарнасцю). Так і жыве гэты чалавек з неадступнай думкай — расказаць каму-небудзь пра ўсё, абавязкова расказаць. І пакуль не знаходзіць каму. І вельмі пакутэ ад гэтага.

Здавалася б, вост так і абавяцца назавуць жыццё Федзі Пратасава. Успомнім сітуацыю: ў руках героя рывальер. Ён намагаецца пакончыць жыццё самагубствам. Федзя застаецца адзін на адзін з сабою, са сваімі нявыказанымі думкамі і паучыннямі. У спектаклі гучыць музыка. Прыглушана, ледзь чуцца. Музыка вельмі прасцейшая, магчыма, як і само жыццё Федзі Пратасава. Дакладней, і не гучыць яна, а толькі злічваю нават крамае душэўныя струны Пратасава. Думкі і паучыння лугавыя краскі ледзя павява веру.

Няўжо ўсё і скончыцца гэтым? І, пэўна, затым людзі будзь на розныя лад гаварыць, якое бессэнсознае жыццё было ў Федзі Пратасава, якія недарэчныя былі яго ўчынкы. Ніхто па сутнасці не ўведае аб ім, і вядома, не зразумее Федзя.

Усё ж платонаўскі Пратасаў расказаў пра сябе. На ўвесь голас, так, як гэта можа зрабіць чалавек адкрытай, шырай душы, вялікага сэрца. Вост ён адзін у непрыстойным, брудным шынку, у лаханна, даўно не голены, з ускудлачанай галавой і крыку падыўнішы. А поруч з ім — амаль у такім жа стане і, мабыць, такі ж цяшчаны, як і Федзя, мастак Петушкова. Там, недзе ў глыбіні шынка пюць гаралку, скандальна з-за жанчыны. А Федзя не бачыць, не чуе ўсяго гэтага. Ён расказвае і расказвае... Пра свецкае чыстае каханне да Машы. Пра тое, што яму, як і ўсім людзям яго асродкі, неабходна было служыць, павялічваю паскудства, у якім жывець, нажываць грошы. І праз тое, што не здолеў ён рабіць гэта, і заплы, агуляў. І як няскладана ў яго атрымалася з жонкай.

Расказвае Пратасаў паволі, як самае сваё патаемнае, наба-

чанае. І, здаецца, лёгка яму цяпер на душы, словы так і льюцца, так і льюцца... Не, не перадаць усяго гэтага ў газетнай артыкуле. Трэба слухаць самога Федзя Пратасава ў вынанні Б. Платонава. Трэба бачыць, як усталяваецца ў гэтай сцэне трапяткая атмасфера, як прыцякае, нават зусім замірае ўся глядзельная зала. Трэба бачыць, як словы Пратасава запаланаюць сэрца мастака Петушкова (артыст Т. Кін-Камінскі), на якую вышыню ўзняўся ягоны чалавек. І гэта ў асноўным раскрыта толькі ў словах: «Я разумею, разумею», бо рэля Петушкова ў гэце мае службовы характар.

Успамінаюць Федзя Пратасаў. Яго акружаюць сваякі, Астасія і яе ўсё сноўдаюцца наўкола, і неўзабаве недзе ў глыбіні залы ўзнікае крык, нават лямант. Гэта самая шыганка Маша, якая ўсё сабе аддавала каханню да Пратасава, нічога не патрабуючы ўзаем. Мабыць, яна толькі што ўведала пра страшнае і непапраўнае. І на нейкае імгненне замерла, узрушаная лямантам Машы, усё прысутныя на прыступках казённай халоднай лесвіцы.

Праменні пражэктараў асвятляюць дваіх — Федзя Пратасава і Машу. А людзі ўсё стаяць... Мабыць і яны зразумелі, што здарылася. Быў чалавек — і яма. Не захацеў жыць. Застаўся аб гэтым чалавеку толькі ўспаміны...

Успамінаюць Федзя Пратасава і платонаўскі Пратасава неўжа без хвалання. Платонаў узрушае ў поўным сэнсе слова гэта адна з яго выдатных акцёрскіх работ.

І хоць Федзя Пратасава не папашчаў і жыцці, яму вельмі пашанцавала на сцэне. У гэтай ролі выступалі Іван Барсенеў, Мікалай Сіманаў, Міхаіл Раманаў. Работу Барыса Платонава можна залічыць у адзін рад са створанымі ім характарамі — яна з'яўляецца адной з лепшых трактовак вобраза Федзі Пратасава на савецкай сцэне.

Аб умелай арганізацыі спектакля вельмі яшчэ патрабны такіх-сякіх карэктывы пастаноўчыка. Калі ж гаварыць аб рэжысёрскай рабоце І. Папова ў цэлым, то яна павая. Галоўнае перш за ўсё ў тым, што пастаноўчык, фігуральна кажучы, здолеў «амерцаць» ў акцёры, што ён у спектаклі ўсім ахвярае для таго, каб наша ўвага была засяроджана на людзях, якія жывуць і дзейнічаюць на сцэне.

Аб умелай арганізацыі спектакля вельмі яшчэ патрабны такіх-сякіх карэктывы пастаноўчыка. Калі ж гаварыць аб рэжысёрскай рабоце І. Папова ў цэлым, то яна павая. Галоўнае перш за ўсё ў тым, што пастаноўчык, фігуральна кажучы, здолеў «амерцаць» ў акцёры, што ён у спектаклі ўсім ахвярае для таго, каб наша ўвага была засяроджана на людзях, якія жывуць і дзейнічаюць на сцэне.

У пачатку трыццаціх гадоў мінулага стагоддзя ў англійскіх газетах «Іўнінг кронікл» і «Манлі мэгэзін» з'явіліся нарысы і фельетоны, падпісаныя невядомым дагуль Бозам. Яны адразу прыцягнулі ўвагу многіх чытачоў умемна аўтара пісаць аб самых будзённых падзеях і простых людзях ярка, востра і захопляюча.

У 1837 годзе лепшыя з гэтых публікацый увайшлі ў кнігу пад назвай «Нарысы Боза», са старонак якой перад намі паўстае Лондан, яго вуліцы і плошчы, напоўненыя людзьмі, якія вечна спышаюцца. Вострым позірам журналіста убачыў Боз не толькі раскошу багатых кварталаў, але і жаліўную галечу трушчоб англійскай сталіцы, дзе туліліся жабракі і бяздомныя — людзі, што страцілі ўжо ўсюкую надзею на лепшае жыццё.

Неўзабаве стала вядома, што аўтарам кнігі «Нарысы Боза» з'яўляецца былы клерк судовай канторы Чарльз Дзікенс. Няма патрэбы пераказваць яго біяграфію. Ён сам расказаў аб сваім жыцці ў многіх сваіх раманнах, і асабліва ў аўтабіяграфічным «Давідае Коперфільдзі».

Праз усе яго кнігі праходзіць ніколі не згасваючая вера ў чалавечы і жаданне палепшыць жыццё тых, хто з рынцы да вечапра, не разліваючы слёзы, працуе на другіх.

«Дзікенс, — пісаў Максім Горкі, — застаўся для мяне пісьменнікам, перад якім я пачынаў сціляцца, — гэты чалавек здзіўляюча авалодаў найбольш цяжкім мастацтвам любі да людзей».

Напэўна многія паклоннікі

леае. І, здаецца, лёгка яму цяпер на душы, словы так і льюцца, так і льюцца... Не, не перадаць усяго гэтага ў газетнай артыкуле. Трэба слухаць самога Федзя Пратасава ў вынанні Б. Платонава. Трэба бачыць, як усталяваецца ў гэтай сцэне трапяткая атмасфера, як прыцякае, нават зусім замірае ўся глядзельная зала. Трэба бачыць, як словы Пратасава запаланаюць сэрца мастака Петушкова (артыст Т. Кін-Камінскі), на якую вышыню ўзняўся ягоны чалавек. І гэта ў асноўным раскрыта толькі ў словах: «Я разумею, разумею», бо рэля Петушкова ў гэце мае службовы характар.

Успамінаюць Федзя Пратасаў. Яго акружаюць сваякі, Астасія і яе ўсё сноўдаюцца наўкола, і неўзабаве недзе ў глыбіні залы ўзнікае крык, нават лямант. Гэта самая шыганка Маша, якая ўсё сабе аддавала каханню да Пратасава, нічога не патрабуючы ўзаем. Мабыць, яна толькі што ўведала пра страшнае і непапраўнае. І на нейкае імгненне замерла, узрушаная лямантам Машы, усё прысутныя на прыступках казённай халоднай лесвіцы.

Праменні пражэктараў асвятляюць дваіх — Федзя Пратасава і Машу. А людзі ўсё стаяць... Мабыць і яны зразумелі, што здарылася. Быў чалавек — і яма. Не захацеў жыць. Застаўся аб гэтым чалавеку толькі ўспаміны...

Успамінаюць Федзя Пратасава і платонаўскі Пратасава неўжа без хвалання. Платонаў узрушае ў поўным сэнсе слова гэта адна з яго выдатных акцёрскіх работ.

І хоць Федзя Пратасава не папашчаў і жыцці, яму вельмі пашанцавала на сцэне. У гэтай ролі выступалі Іван Барсенеў, Мікалай Сіманаў, Міхаіл Раманаў. Работу Барыса Платонава можна залічыць у адзін рад са створанымі ім характарамі — яна з'яўляецца адной з лепшых трактовак вобраза Федзі Пратасава на савецкай сцэне.

Аб умелай арганізацыі спектакля вельмі яшчэ патрабны такіх-сякіх карэктывы пастаноўчыка. Калі ж гаварыць аб рэжысёрскай рабоце І. Папова ў цэлым, то яна павая. Галоўнае перш за ўсё ў тым, што пастаноўчык, фігуральна кажучы, здолеў «амерцаць» ў акцёры, што ён у спектаклі ўсім ахвярае для таго, каб наша ўвага была засяроджана на людзях, якія жывуць і дзейнічаюць на сцэне.

Аб умелай арганізацыі спектакля вельмі яшчэ патрабны такіх-сякіх карэктывы пастаноўчыка. Калі ж гаварыць аб рэжысёрскай рабоце І. Папова ў цэлым, то яна павая. Галоўнае перш за ўсё ў тым, што пастаноўчык, фігуральна кажучы, здолеў «амерцаць» ў акцёры, што ён у спектаклі ўсім ахвярае для таго, каб наша ўвага была засяроджана на людзях, якія жывуць і дзейнічаюць на сцэне.

У пачатку трыццаціх гадоў мінулага стагоддзя ў англійскіх газетах «Іўнінг кронікл» і «Манлі мэгэзін» з'явіліся нарысы і фельетоны, падпісаныя невядомым дагуль Бозам. Яны адразу прыцягнулі ўвагу многіх чытачоў умемна аўтара пісаць аб самых будзённых падзеях і простых людзях ярка, востра і захопляюча.

У 1837 годзе лепшыя з гэтых публікацый увайшлі ў кнігу пад назвай «Нарысы Боза», са старонак якой перад намі паўстае Лондан, яго вуліцы і плошчы, напоўненыя людзьмі, якія вечна спышаюцца. Вострым позірам журналіста убачыў Боз не толькі раскошу багатых кварталаў, але і жаліўную галечу трушчоб англійскай сталіцы, дзе туліліся жабракі і бяздомныя — людзі, што страцілі ўжо ўсюкую надзею на лепшае жыццё.

Неўзабаве стала вядома, што аўтарам кнігі «Нарысы Боза» з'яўляецца былы клерк судовай канторы Чарльз Дзікенс. Няма патрэбы пераказваць яго біяграфію. Ён сам расказаў аб сваім жыцці ў многіх сваіх раманнах, і асабліва ў аўтабіяграфічным «Давідае Коперфільдзі».

Праз усе яго кнігі праходзіць ніколі не згасваючая вера ў чалавечы і жаданне палепшыць жыццё тых, хто з рынцы да вечапра, не разліваючы слёзы, працуе на другіх.

«Дзікенс, — пісаў Максім Горкі, — застаўся для мяне пісьменнікам, перад якім я пачынаў сціляцца, — гэты чалавек здзіўляюча авалодаў найбольш цяжкім мастацтвам любі да людзей».

Напэўна многія паклоннікі

такля — хочацца гаварыць іменна такім азначэннем — мы мяркуюем і па роўнаму, зладжанаму рытму ўсёй пастаноўкі. Рэжысёр пра сабе таітоўна амаль нідзе не напамінае, хіба што толькі ў фінале, вельмі выразным і драматычным.

...Па службовай лесвіцы ў судзе і вакол яе ходзіць людзі. Самыя розныя. Рознае ў іх жыццё і думкі. Рамтам чуюцца стрэл — і на першыя прыступкі лесвіцы падае Федзя Пратасаў. Яго акружаюць сваякі, Астасія і яе ўсё сноўдаюцца наўкола, і неўзабаве недзе ў глыбіні залы ўзнікае крык, нават лямант. Гэта самая шыганка Маша, якая ўсё сабе аддавала каханню да Пратасава, нічога не патрабуючы ўзаем. Мабыць, яна толькі што ўведала пра страшнае і непапраўнае. І на нейкае імгненне замерла, узрушаная лямантам Машы, усё прысутныя на прыступках казённай халоднай лесвіцы.

Праменні пражэктараў асвятляюць дваіх — Федзя Пратасава і Машу. А людзі ўсё стаяць... Мабыць і яны зразумелі, што здарылася. Быў чалавек — і яма. Не захацеў жыць. Застаўся аб гэтым чалавеку толькі ўспаміны...

Успамінаюць Федзя Пратасава і платонаўскі Пратасава неўжа без хвалання. Платонаў узрушае ў поўным сэнсе слова гэта адна з яго выдатных акцёрскіх работ.

І хоць Федзя Пратасава не папашчаў і жыцці, яму вельмі пашанцавала на сцэне. У гэтай ролі выступалі Іван Барсенеў, Мікалай Сіманаў, Міхаіл Раманаў. Работу Барыса Платонава можна залічыць у адзін рад са створанымі ім характарамі — яна з'яўляецца адной з лепшых трактовак вобраза Федзі Пратасава на савецкай сцэне.

Аб умелай арганізацыі спектакля вельмі яшчэ патрабны такіх-сякіх карэктывы пастаноўчыка. Калі ж гаварыць аб рэжысёрскай рабоце І. Папова ў цэлым, то яна павая. Галоўнае перш за ўсё ў тым, што пастаноўчык, фігуральна кажучы, здолеў «амерцаць» ў акцёры, што ён у спектаклі ўсім ахвярае для таго, каб наша ўвага была засяроджана на людзях, якія жывуць і дзейнічаюць на сцэне.

Аб умелай арганізацыі спектакля вельмі яшчэ патрабны такіх-сякіх карэктывы пастаноўчыка. Калі ж гаварыць аб рэжысёрскай рабоце І. Папова ў цэлым, то яна павая. Галоўнае перш за ўсё ў тым, што пастаноўчык, фігуральна кажучы, здолеў «амерцаць» ў акцёры, што ён у спектаклі ўсім ахвярае для таго, каб наша ўвага была засяроджана на людзях, якія жывуць і дзейнічаюць на сцэне.

У пачатку трыццаціх гадоў мінулага стагоддзя ў англійскіх газетах «Іўнінг кронікл» і «Манлі мэгэзін» з'явіліся нарысы і фельетоны, падпісаныя невядомым дагуль Бозам. Яны адразу прыцягнулі ўвагу многіх чытачоў умемна аўтара пісаць аб самых будзённых падзеях і простых людзях ярка, востра і захопляюча.

У 1837 годзе лепшыя з гэтых публікацый увайшлі ў кнігу пад назвай «Нарысы Боза», са старонак якой перад намі паўстае Лондан, яго вуліцы і плошчы, напоўненыя людзьмі, якія вечна спышаюцца. Вострым позірам журналіста убачыў Боз не толькі раскошу багатых кварталаў, але і жаліўную галечу трушчоб англійскай сталіцы, дзе туліліся жабракі і бяздомныя — людзі, што страцілі ўжо ўсюкую надзею на лепшае жыццё.

Неўзабаве стала вядома, што аўтарам кнігі «Нарысы Боза» з'яўляецца былы клерк судовай канторы Чарльз Дзікенс. Няма патрэбы пераказваць яго біяграфію. Ён сам расказаў аб сваім жыцці ў многіх сваіх раманнах, і асабліва ў аўтабіяграфічным «Давідае Коперфільдзі».

Праз усе яго кнігі праходзіць ніколі не згасваючая вера ў чалавечы і жаданне палепшыць жыццё тых, хто з рынцы да вечапра, не разліваючы слёзы, працуе на другіх.

«Дзікенс, — пісаў Максім Горкі, — застаўся для мяне пісьменнікам, перад якім я пачынаў сціляцца, — гэты чалавек здзіўляюча авалодаў найбольш цяжкім мастацтвам любі да людзей».

Напэўна многія паклоннікі

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. А. МАРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА [намеснік галоўнага рэдактара], М. Г. ТКАЧОУ, І